

ความคิด ความหมาย ความเชื่อ
ม.จ. เทพมนตรี ม.จ. เทพมนตรี ม.จ. เทพมนตรี

ในงานพุทธศิลป์ไทย
พ.ศ. ๒๕๐๕

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ “ความคิด ความหมาย ความเชื่อ ในงานพุทธศิลป์ไทย” ดำเนินการภายใต้โครงการผลิตตำราของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อใช้สำหรับประกอบการสอนในรายวิชา๓๑๐๒๓๑ แนวความคิดและเทคนิคจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมไทย หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ

เอกสารนี้ผลิตขึ้นภายใต้หลักการว่า หลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะในดินแดนไทยจำนวนมากเป็นศาสนสถานและศาสนวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนสถานและศาสนวัตถุเนื่องในพุทธศาสนา พุทธศิลป์หรือศิลปกรรมเนื่องในพุทธศาสนาจึงเป็นหลักฐานสำคัญยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทย

พุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนไทยเป็นระยะเวลากว่า ๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว และยังคงได้รับความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนมาโดยตลอดตราบจนกระทั่งปัจจุบัน มีมากมายหลายลัทธินิกาย แบ่งอย่างคร่าวๆ ได้เป็นพุทธศาสนาเถรวาทและพุทธศาสนาเถรวาท ทว่าในแต่ละช่วงเวลา แต่ละพื้นที่ ก็มีลัทธินิกายแยกย่อยแตกต่างกันออกไปอีก แม้ในปัจจุบันก็ยังแบ่งได้เป็นมหานิกาย ธรรมยุติกนิกาย จินนิกาย อันนัมมิกาย จากความแตกต่างกันมากมายเช่นนี้ทำให้เกิดความแตกต่างของพุทธศิลป์ในแต่ละช่วงเวลา แต่ละพื้นที่ตามมาด้วย

พุทธศิลป์เป็นงานสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์โดยตรงกับความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา ดังนั้นการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของพุทธศิลป์โดยเน้นประเด็นด้านพัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความหมาย และความเชื่อ จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อพุทธศิลป์ไทยได้มากมายหลายมิติ ทำให้ทราบถึงที่มา มูลเหตุดั้งเดิม และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อันนำไปต่อยอดให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อศิลปวัฒนธรรมไทยได้ต่อไป

สำหรับเนื้อหาแบ่งเป็น ๕ ส่วน บทนำมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางพุทธศิลป์ของไทยว่าเกิดขึ้นจากสิ่งใดบ้าง บทที่ ๑ กล่าวถึงที่มาของการสร้างสถูปเจดีย์ ความเปลี่ยนแปลง ความหลากหลายของสถูปเจดีย์ในประเทศไทย บทที่ ๒ กล่าวถึงพัฒนาการทางความคิดของการกำหนดสีมาและสร้างอุโบสถว่าปัจจุบันกับอดีตมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด บทที่ ๓ เป็นคติความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปซึ่งมีมากมายนานัปการ และบทที่ ๔ กล่าวถึงชาดกและพุทธประวัติในงานจิตรกรรมว่าแต่ละเรื่องมีวิธีการดูอย่างไร ข้อจำกัดตลอดจนเงื่อนไขการออกแบบก็มีผลต่อภาพชาดกและพุทธประวัติด้วย

ท้ายนี้ขอขอบคุณคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง